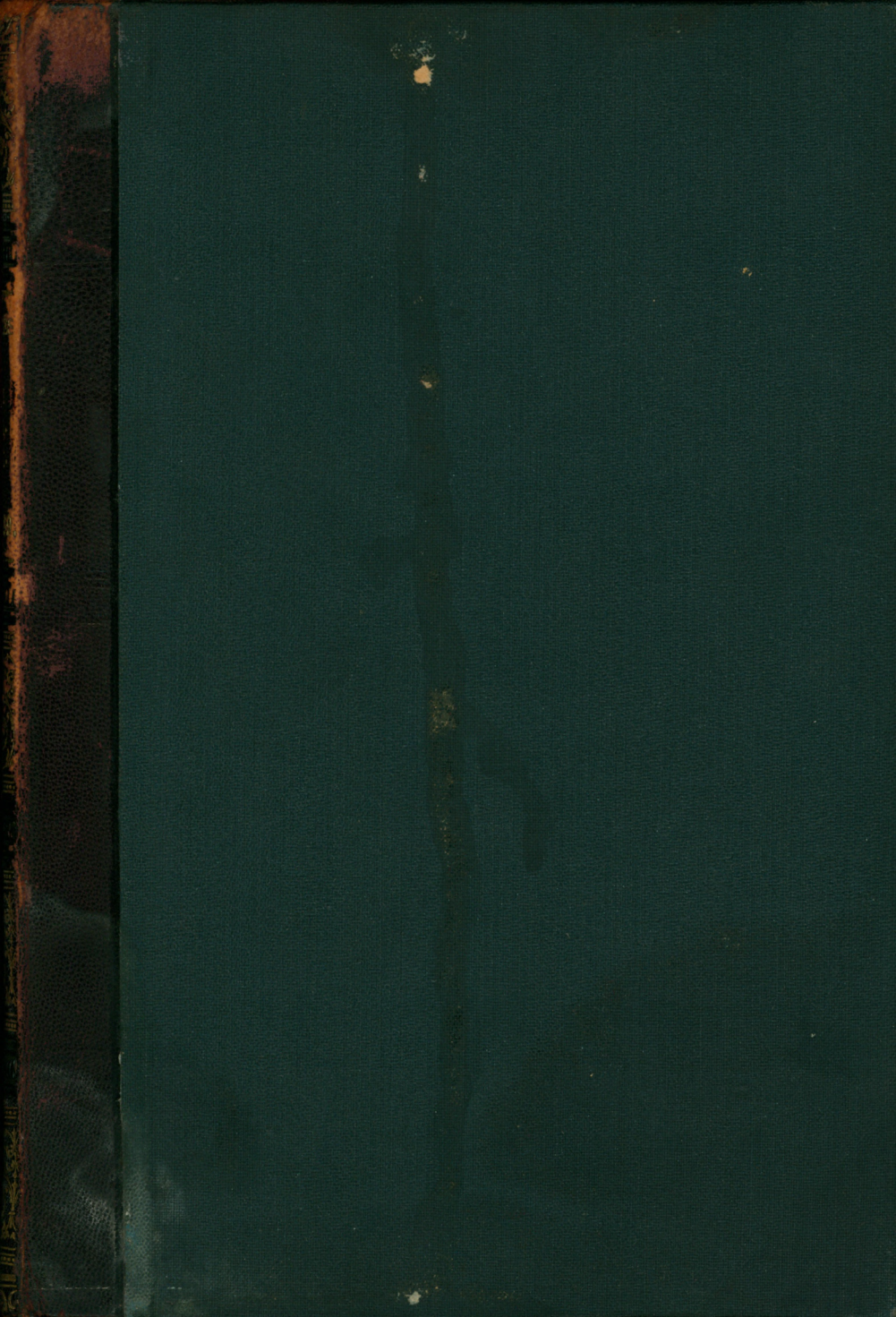

JELENTÉS
AZ
ERDEI
ROVAR-
KAROK
RÓL
1886-1889

III.

183

I. KÖTET.

5. FÜZET.

J E L E N T É S

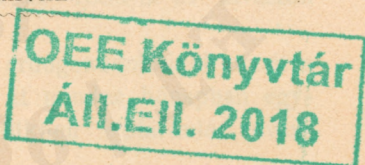
AZ 1886—1889. ÉVEKBEN FELMERÜLT

ERDEI ROVARKÁROKRÓL.

A. h. 2130. f.

NÉGY ÁBRÁVAL.

BUDAPEST,

KIADJA A FÖLDMIVELÉSÜGYI M. K. MINISZTERIUM.

1891.

2. RÉSZET

I. KÖTET

JELLENTÉS

ERDÉSZETI

YE SÜ E T T

Állami Könyvtár
158
1866

Magyarországi Erdészeti Társaság

Magyarországi Erdészeti Társaság

Fanda J. nyomása Budapesten, Aranykéz uzoza 5.

Jelentés az 1886—1889. években felmerült erdei rovarkárokról.

Az erdei rovarkárok rendszeres megfigyelése hazánkban 1886-ban vette kezdetét.

Az állami erdőket kezelő szakközegek már azelőtt is figyelemmel kísérték ugyan az erdő kártékony rovarait, s ha valahol nagyobb mérvű rovarkár fordult elő, arról esetről-esetre jelentést tettek felettes hatóságaiknak; de a rovarkárok rendszeres megfigyelését és bejelentését a volt földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterium — állomásunknak (akkor még országos filloxera-kísérleti állomásnak) megokolt javaslatára — csak az 1886-ik év tavaszán rendelte el.

E czélból az összes kincstári erdőgondnokságok utasítva lettek, hogy évenként hat hónapon át minden hónapban egyszer jelentést tegyenek a kerületükben előforduló rovarkárokról.

A kincstári erdőhatóságokhoz 1886. évi április 8-án 19,774 sz. a. intézett, erre vonatkozó miniszteri rendelet szövege a következő:

»Az erdőgazdaságban előforduló fák-, cserjék- és növényeken rovarok által okozott károkról részletes adatok gyűjtése és azok tanulmányozása végett, ezen károk bejelentésére szolgáló (70—200 drb) levelező lapot ide mellékelve

azon meghagyással küldök meg (a címnek), miszerint azokat a kerületében levő erdőgondnokságok között egyenlően felosztván, utasítsa azok kezelőit, hogy a kerületeikben esetleg felmerülendő kártételekről, az erre vonatkozó jelentéseiket a küldött levelező lapon — április havától kezdve hat hónapon keresztül — havonként ide közvetlenül betérjeszteni el ne mulasztják.

A bejelentés egyöntetűsége és megkönnyítése végett a nyomtatványlapokon azon főbb mozzanatok, melyek a felmerülendő rovarkár bejelentésénél figyelembe veendőek, 9 kérdőpontban vannak felsorolva, mely kérdőpontokra nyerhető adatok lehetőleg hiven és kimerítően jegyzendőek be. Egyéb észrevételek és tapasztalatok feljegyzésére egy külön rovat szolgál, a mely különösebben azon esetben is kitöltendő, ha az illető hónapban semmi károsítás nem fordult elő.

Óhajtandó egyébként az is, hogy minden tudósítással egyszersmind maga a kártékony rovar is beküldessék, valamint esetleg a megrongált növényrészek, u. m. gyökér, kéreg, ágak stb., még pedig a meghatározás pontossága érdekében lehetőleg több példányban. Hernyók és lepkék mindig kis dobozban, másféle rovarok pedig borszeszes üvegcsékben küldendőek. A borszeszes üvegce gyapottal vagy kóczyzal begöngyölve szintén kis dobozban teendő postára.

A rongált növényrészek és rágványok az esetleg még rajtuk vagy bennük levő rovarokkal együtt hasonlóan dobozban csomagolva, a bejelentésre szolgáló levelező-lapon idézett póstai rendelet értelmében portómentesen szállítandók.

Ha a tudósítással együtt a kártékony rovar vagy rongált növényrész szintén beküldetik, a küldemény neve a tudósítás megfelelő helyén odajegyzendő.

A nyomtatványlapok kifogyta esetén azok a címnek jelentése után a kellő számban újra meg fognak küldetni.

A rendeletben említett levelező lapok hasonlóak azokhoz, melyek a mezőgazdasági rovarkárok bejelentésére már 1883 óta használatban vannak s a következő kérdőpontokat és rovatokat tartalmazzák:

1. *Miféle rovar okozza a kárt? (bogár, sáska, hernyó, kukac stb.)*

2. Miféle növényt, fát vagy cserjét és annak melyik részét rongálja a káros rovar?

3. Hol és mikor lépett fel a baj?

4. Mekkora területen észlelhető a károsítás?

5. Körülbelül hány százalék veszteséget okozott vagy fog előreláthatólag okozni a fatermésben vagy a csemetekertben?

6. Minek tulajdonítják ott a kártékony rovarnak nagymérvű fellépését? (rendellenes időjárás, használati- vagy művelés-mód stb.)

7. Történt-e eddig már valami a baj leküzdésére vagy csökkentésére? Ha igen, minő módon és minő eredménnyel? Meg volt-e akadályozva az erdei legeltetés?

8. Észlelték-e ott a kártékony rovarát már máskor is? ha igen, mikor? Mekkora volt az akkor okozott kár? Mit tettek ellene és minő eredménnyel?

9. Ismeri-e ott a nép az illető kártékony rovarát? és miféle néven?

10. Egyéb észrevételek.

Az ily módon beérkezett jelentések feldolgozásával valamint a beküldött rovarok tüzetes meghatározásával állomásunk bizatván meg, az alábbi sorokban közöljük az 1886 — 1889. években bejelentett erdei rovarkárok rendszeres összeállítását.

Ez összeállításban a bejelentett károk az egyes rovarfajok szerint vannak csoportosítva s a kártételek helye és ideje pontosan feltüntetve. A mi a jelentést tevőt illeti, annak külön megemlézése feleslegesnek látszott, mert a bejelentések csaknem mind az egyes kincstári erdőgondnokságoktól érkeztek be, s a mennyiben a kár színhelye minden egyes esetben közölve van, könnyen lehet reá jönni, hogy ez vagy amaz a bejelentés melyik erdőgondnokságtól származik.

Ha azonban ily bejelentés mástól érkezett be, az a szövegben mindenütt külön fel van említve.

Az alatt a négy év alatt, a melyet a jelen összeállítás felölel, a bejelentett rovarkárok az egyes rovarrendek között évek szerint következőleg oszlanak meg:

Rovarrend	1886		1887		1888		1889		Összesen	
	Faj	Eset	Faj	Eset	Faj	Eset	Faj	Eset	Faj	Eset
Hymenoptera	9	9	1	1	—	—	2	2	11	12
Lepidoptera	10	16	8	20	10	36	8	43	17	115
Diptera	2	2	1	1	—	—	1	2	3	5
Coleoptera	30	100	16	77	14	42	18	36	40	255
Hemiptera	5	7	1	3	3	3	3	4	10	17
Orthoptera	1	14	1	4	1	4	1	3	1	25
Összesen	57	148	28	106	28	85	33	90	82	429

E számok összegezéséből kitűnik, hogy négy év alatt 82 rovarfajról összesen 429 jelentés érkezett be.*

Ehhez járulnak még a függelékben összeállított bejelentések oly kártételekről, melyek nem rovaroktól, hanem más állatoktól vagy ismeretlen okból származnak. Ezeknek száma 8-at tesz ki.

Az 1886—1889. években ezek szerint — eltekintve az ákáczfák paizstetvétől — összesen 437 erdei kárról értesültünk.

Midőn a bejelentésekről az alábbiakban számot adunk, megjegyezzük, hogy az egyes rovarfajok neveit a legújabb tudományos nomenclatura szerint közöltük. Netaláni félreértések elkerülése végett azonban mindenütt, a hol szükséges volt, oda tettük azokat a régebbi neveket is, melyek Fekete Lajos m. kir. erdőtanácsos és akad. tanár urnak közkézen forgó »Erdészeti rovartan«-ában szerepelnek.

* Megjegyzendő azonban, hogy ebbe az utóbbi számba nincsenek belefoglalva az ákáczfák paizstetvéről érkezett jelentések, minthogy azok külön fognak feldolgoztatni és közzététetni.

A) Hymenoptera (Hártyásszárnyúak).

I. Tenthredinidae (Levéldarázsok).

1. *Blennocampa nigrita* Fabr.

(*Tenthredo nigerrima* Kl.)

1889.

Szerém: Vrbanja, Drenovcze és Rajevoszelo . . . jun. 6., jul. 3.

Álczái a vrbanjai erdőgondnokság területén a kőrisfa lombját rongálták.

II. Cynipidae (Gubacsdarázsok).

2. *Cynips conglomerata* Gir.

1886.

Borsod: Sáta . . . . . szept. 20.

Máriássy Antal ker. filloxera-felügyelő Sáta borsodmegyei községből küldött be tölgyfa-ágakat, melyek sűrűen el voltak lepve a darázs gubacsával.

3. *Chilaspis Löwii* Wachtl.

1889.

Temes: Lippa . . . . . máj. 9.

Ez a gubacsdarázs még csak 1882. óta ismeretes. Hazánkban Nemes Károly m. kir. erdész találta először a lippai kincstári erdőség cserfáin 1889. é. májusban a virághajtásokon mutatkozó meggyvörös gubacsait, melyek mindegyikében 20—30 álca lakott együtt. (Erdész. Lapok 1889. p. 426.)

*

A lipovljanei kir. erdőgondnokság 1886. június végén Pozsega-vármegyéből azonkívül még a következő fajok gubacsait küldte be a kocsános tölgyről: *Andricus inflator* Hart.,

curvator Hart. és *fecundatrix* Hart., *Cynips aries* Gir. és *lignicola* Hart., *Neuroterus fumipennis* Hart. (*tricolor* Hart.) és *baccarum* L.

III. Formicidae (Hangyák).

1886.

Arad: Milova . . . . . aug. 3.

1887.

Temes: Deliblat . . . . . jun. 1.

Egy apró hangya-faj Milován a kikelt fenyő-csemetéket támadta meg és elrágta azok gyökereit. Már az előbbi években is mutatkozott és pedig akkor nemcsak a gyökér elrágása által okozott károkat, de az által is, hogy földalatti építményeivel a földet, különösen a szálgyökerek közül, meglazította, minek következtében a csemeték elszáradtak.

Deliblaton két csemete-kerten szintén valami hangya a fekete fenyő csemetéinek gyökereit rágta el s ez által 50°/_o kárt okozott.

M a r o s i Ferencz m. kir. erdőmester pedig Krassó-Szörény vármegye Gross községében 1889. május havában a *Formica rufa* nevű hangyafajt figyelte meg, a mint az új hajtások tövét körülrágta s ez által a hajtások lekonyultak és elszáradtak. (Erdészeti Lapok 1890. p. 42.) De mutatványt a kártevő hangyákból sem ebben, sem a fennebbi két esetben nem kaptunk s e miatt azok fajtát sem vagyunk képesek biztosan megállapítani.

B) Lepidoptera (Lepkék).

I. Sphingidae (Esteli pillék)

1. *Smerinthus Populi* L.

1886.

Belovár-Kőrös: Pitomacsá . . . . . jul. 16.

Hernyója egyes rezgő, fekete és jegenye-nyárfáknak ombját lekopasztotta. A kár alig 5°/_o-ra volt becsülhető.

2. *Sciapteron tabaniforme* Rott.

(*Sesia asiliformis*. Schiff.)

1888.

Pestmegye: Félégyháza . . . . . máj. 27.

Jeszenszky Dezső jelentése szerint hernyója egyes jegenye-nyárfákat támadott meg, melyek törzsében és ágai-ban élt. (Rovartani Lapok, II. p. 84.)

II. Bombycidae (Szövőpillék).

3. *Porthesia chrysoorrhoea* L.

1886.

a) Nógrád: Erdőkürt . . . . . máj. 26.

b) Temes: Denta . . . . . máj. 7., jun. 26.

1887.

a) Bács-Bodrog: Karavukova . . . . . jun. 16.

b) Pozsega: Lipovljane . . . . . máj. 25.

1888.

a) Bács-Bodrog: Apatin . . . . . jun. 1., jul. 1.

b) Pozsega: Lipovljane . . . . . máj. 17.

c) Zala: Zalaegerszeg . . . . . máj. 17.

1889.

a) Bács-Bodrog: Német-Palánka . . . . . máj. 25., jul. 11.

b) Modrus-Fiume: Vojnics . . . . . máj. 12.

c) Pozsega: Uj-Gradiska . . . . . szept. 6.

d) » Lipovljane . . . . . jun. 17.

e) Szerém: Vrbanja . . . . . jun. 3.

f) Temes: Mehala . . . . . máj. 12., jun. 10.

g) Zágráb: Rujevác . . . . . jun. 6.

A sárgafarú pille hernyója többnyire a következő faj társaságában rágta le a tölgyfa levelét, de kártételei sehol sem voltak nagy mérvűek.

4. *Ocneria dispar* L.

1886.

a) Belovár-Kőrös: Pitomacsá . . . . . máj. 31.

- b) Pest : Mácsa . . . . . ápr. 30., máj. 23., jun. 5., jun. 29.
 c) Pozsega : Lipovljane . . . . . máj. 22.
 d) Temes : Denta . . . . . máj. 31.

1887.

- a) Arad : Csála . . . . . máj. 19., jun. 7.
 b) » Pécska . . . . . jun. 1.
 c) Bács-Bodrog : Apatin . . . . . jun. 2., jul. 7., aug. 2., szept. 1.,
 okt. 1., nov. 1., decz. 9.
 d) Bács Bodrog : Bezdán . . . . . jun. 6., jul. 7.
 e) » Karavukova . . . . . jun. 16.
 f) Modrus-Fiume : Vojnic . . . . . jun. 16.
 g) Pest : Mácsa . . . . . máj. 31., jun. 30., jul. 30., aug. 29.
 h) Pozsega : Jaszenovác . . . . . ápr. 30.

1888.

- a) Arad : Csála . . . . . ápr. 28., jun. 4., jul. 8.
 b) Bács-Bodrog : Bezdán . . . . . máj. 2., jun. 1., jul. 7.
 c) » Bogojeva . . . . . máj. 2.
 d) » Német-Palánka . . . . . máj. 26., jul. 30.
 e) Belovár-Kőrös : Ivanics-Klostar . . . . . jun. 3., jun. 16.
 f) Borsod ; Parasznya . . . . . szept. 4., aug. 3.
 g) Pest : Gödöllő . . . . . jun. 10.
 h) » Isaszeg . . . . . jul. 1.
 i) » Mácsa . . . . . máj. 28., jun. 30. jul. 30.
 j) Pozsega : Lipovljane . . . . . jul. 3., aug. 15.
 k) Temes : Mehala . . . . . jul. 10.
 l) Zala : Körmend . . . . . jul. 1.

1889.

- a) Arad : Csála . . . . . szept. 15., okt. 13.
 b) » Magyar-Pécska . . . . . okt. 1.
 c) » Ó-Pécska . . . . . szept. 7.
 d) Bács-Bodrog : Bezdán . . . . . máj. 1., jun. 1.
 e) » Német-Palánka . . . . . máj. 25., jul. 11.
 f) Belovár-Kőrös : Csazma . . . . . máj. 3., máj. 23.
 g) » Draganecz . . . . . máj. 13.
 h) Heves : Aranyos, Bakta, Bátor, Bodony, Felnémet, Felső-
 Tárkány, Nagy - Bátor, Parád, Reesk, Sirok,
 Szarvaskő . . . . . szept. 16.

- i) Krassó-Szörény : Mosnicza . . . . . máj. 24.
 j) Modrus-Fiume : Vojnics . . . . . máj. 12.
 k) Pest : Isaszeg . . . . . máj. 18., jun. 12.
 l) » Valkó . . . . . máj. 16. jun. 12.
 m) Pozsega : Jaszenovác . . . . . jun. 4.
 n) » Lipovljane . . . . . jul. 7., jun. 30., szept. 1.
 o) » Raics . . . . . jul. 1., aug. 4.
 p) » Uj-Gradiska . . . . . jun. 1., aug. 7., szept. 6.
 r) Szerém : Vrbanja . . . . . jun. 6., jul. 3., aug. 4.
 s) Temes : Mehala . . . . . máj. 12.
 t) Zágráb : Rujevác és környéke . jun. 6., jul. 5, aug. 10.,
 szept. 10.

A gyapjas pille hernyója kisebb-nagyobb mennyiségben majdnem az egész országban előfordult. Sok helyen még más tölgypusztító is csatlakozott hozzá, mint pl. a *Porthesia chrysorrhoea*, *Cnethocampa processionea*, *Tortrix viridana*, stb.

A bezdáni erdőgondnokság területén 1888-ban mintegy 5000, 1889-ben 6000 holdon, Német-Palánkán pedig 5000 holdon támadta meg a kocsános tölgyet. A csálai erdőgondnokság területén 1888-ban 2000 holdon tarolta le a lombot, a draganecki erdőgondnokság területén pedig 1889-ben 5000 holdon. Heves vármegyében 1889. őszén a gyapjas pille petéi Véssey Ferencz miskolczi kir. erdőfelügyelő jelentése szerint roppant mennyiségben voltak a tölgyekre lerakva.

A többi helyen jobbra csak foltonkint mutatkozott.

5. *Gastropacha neustria* L.

1887.

Pozsega : Lipovljane . . . . . máj. 25.

1888.

Pozsega : Lipovljane . . . . . jun. 6.

1889.

a) Bács-Bodrog : Német-Palánka . . . . . máj. 25.

b) Pozsega : Lipovljane . . . . . jun. 17.

c) Temes : Mehala . . . . . jun. 10.

A gyűrűs pille hernyója sok kárt okoz nemcsak a gyümölcsfák, hanem gyakran a tölgyfa lombzatában is, melyet szintén tisztára le szokott kopasztani. 1888-ban Lipovljaneban 300 holdat támadott meg, míg a reá következő évben már 1200 holdat. Német-Palánkán csak a szarvasmarha által lelegeit erdőrészekben mutatkozott.

6. *Lasiocampa potatoria* L.

1888.

Modrus-Fiume: Vojnics . . . . . máj. 13.

Hernyója 110 holdon a tölgy levelét s az ez évi hajtásokat rágta le. Kár 5°/_o.

7. *Cnethocampa processionea* L.

1886.

a) Pest: Mácsa . . . . . jun. 18.

b) Máramaros: Rónaszék . . . . . jul. 2.

1887.

a) Arad: Csála . . . . . máj. 19., jun. 7.

b) Bács-Bodrog: Palánka . . . . . jun. 1.

c) Pozsega: Lipovljane . . . . . máj. 15.

1888.

a) Arad: Csála . . . . . jun. 4., jul. 8., aug. 28., okt. 6.

b) Bács-Bodrog: Apatin . . . . . jun. 1., jul. 1.,

c) Máramaros: Rónaszék . . . . . máj. 7.

d) Pest: Gödöllő . . . . . jul. 1.

e) » Isaszeg . . . . . jul. 11.

f) Pozsega: Jaszenovác . . . . . jun. 30.

g) » Lipovljane . . . . . jul. 3., aug. 15.

h) Sáros: Keczer-Peklén . . . . . jul. 13.

i) Zala: Hosszufalu, Zalaegerszeg . . . . . jun. 30.

1889.

a) Arad: Csála . . . . . szept. 15., okt. 15.

b) Máramaros: Rónaszék . . . . . aug. 2.

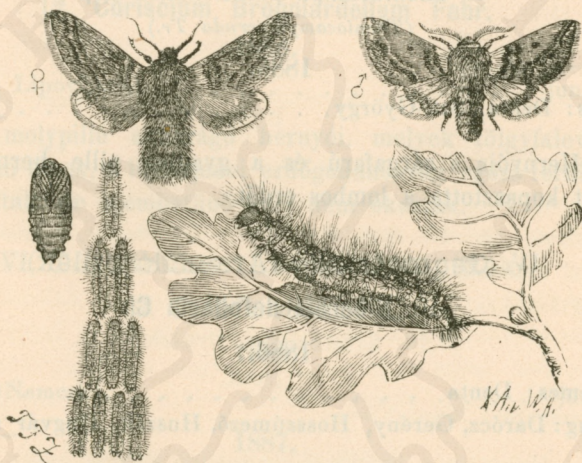
c) Pozsega: Lipovljane . . . . . jun. 17.

d) » Raics . . . . . jul. 1., aug. 4.

- e) Pozsega: Uj-Gradiska . . . . . aug. 7.
 f) Zágráb: Rujevác és környéke . . . . . jun. 4., jul. 5.
 g) Zólyom: Kovácsfalva . . . . . jun. 6.

A búcsújáró hernyók 1888-ban Hosszúfalván 1000, Apatinban 5000 és Isaszegen 800 holdon pusztítottak, míg 1889-ben Lipovljanén 1200 holdon.

Kozarac lipovljanei kir. erdész tapasztalata szerint Pozsega vármegyében a hernyófalásnak öt éves ciklusa van, úgy hogy 2 évig nagy a hernyófalás, 2 évig a hernyók száma fokozatosan csökken s az ötödik évben az egészségesen maradt

1. ábra. — A búcsújáró pille (*Cnethocampa processionea* L.): ♂ hím, ♀ nőstény; báb, hernyó és egy hernyójárás eleje.

példányok a szaporodást újra kezdik. Ebbeli tapasztalata együttesen szól a búcsújáró, a gyűrűs és a sárga farú pilléről. A ciklus 5-ik éve ott 1887-ben volt.

Marosi Ferencz m. kir. erdőmester szerint a csálai erdőgondnokság egy mezők- és tisztásoktól körülvett idős tölgyerdő részletében 1889-ben a búcsújáró pille hernyói a gyapjas pille hernyóival együtt az egész lombot az utolsó levélig letarolták. Mindamellet őszzsel a rendes időben bő makktermés mutatkozott, a mi szerinte alkalmasint másodtermés volt. (Erdészeti Lapok, 1890. p. 44.)

8. *Phalera bucephala* L.*(Pygaera bucephala L.)*

1886.

Arad: Csála . . . . . jul. 6.

Hernyója négy éves ültetvényekben a kocsános tölgy levelét rágta el és mintegy 2–3°/_o kárt okozott.

III. Noctuidae (Bagolypillék).

9. *Taeniocampa pulverulenta* Esp.*(Taeniocampa cruda Tr.)*

1886.

Temes: Denta, Szt.-György. . . . . jun. 24.

Hernyója a sárgafarú és a gyapjas pille hernyójával együtt kopasztotta a lombos erdőt.

IV. Geometridae (Araszoló pillék).

10. *Hibernia defoliaria* Cl.

1886.

a) Temes: Denta . . . . . máj. 31.

b) Ung: Darócz, Gerény, Hosszúmező, Huszák, Ungvár máj. 13.

1887.

Modrus-Fiume: Fuzsine, Mrkolpalj . . . . . jul. 2.

1888.

a) Bács-Bodrog: Apatin . . . . . jun. 1, jul. 1.

b) Modrus-Fiume: Fuzsine . . . . . jun. 30.

Hernyója foltonként a lombos fákon mutatkozott, de jelentékeny kárt sehol sem okozott.

11. *Cheimatobia brumata* L.

1887.

Modrus-Fiume: Fuzsine, Mrkolpalj . . . . . jul. 2.

1888.

- a) Bács-Bodrog: Apatin . . . . . jun. 1, jul. 1.
 b) Modrus-Fiume: Fuzsine . . . . . jun. 30.

1889.

Zágráb: Rujevác és környéke . . . . . jun. 4, jul. 5.

Hernyója a lombosfákon kisebb-nagyobb mennyiségben tett némi károkat.

V. Tineidae (Molypillék).

12. *Coriscium Brogniardellum* Fabr.

1886.

Pozsega: Lipovljane . . . . . jun. 30.

E molypille aknarágó hernyói, melyek tölgyfalevelek belsejében élnek, a lipovljanei erdőgondnokság egész területén előfordultak, de szembetűnő kárt nem okoztak.

VI. Tortricidae (Levélsodró pillék).

13. *Tortrix viridana* L.

1886.

Szerém: Nemczi . . . . . jun. 6.

1887.

- a) Arad: Csála . . . . . máj. 19, jun. 7.
 b) » Kladova . . . . . máj. 19, jun. 7.
 c) Szerém: Nemczi . . . . . jun. 6.

1888.

- a) Bács-Bodrog: Apatin . . . . . jun. 1, jul. 1.
 b) » Karavukova . . . . . máj. 2, máj. 28.
 c) Krassó-Szörény: Gavosdia . . . . . máj. 20.

1889.

- a) Arad: O-Pécska . . . . . szept. 7, okt. 1.
 b) Bács-Bodrog: Német-Palánka . . . . . máj. 25, jul. 11
 c) Bars: Kovácsháza . . . . . jun. 6
 d) Zágráb: Rujevác és környéke . . . . . jun. 4, jul. 5.

Hernyója részint a kocsános, részint a kocsántalan tölgy lombját kopasztotta le; a rujeváczi erdőgondnokság területén azonban neki ment a bükkfának is.

14. *Retinia resinella* L.

1889.

Zala: Mátyásdomb . . . . . máj. 10.

Hernyója a 3—10 éves fenyő-fácskákban okozott némi kárt, amennyiben azok rügyeit tönkre tette.

15. *Retinia buoliana* Schiff.

1887.

Borsod: Ujhuta . . . . . máj. 28.

1889.

Zala: Mátyásdomb . . . . . máj. 10, jun. 5.

A diósgyőri vasgár szomszédságában elterülő 50—60 holdnyi, 12—15 éves erdei-fenyő-ültetésben május elején a fiatal csúcsajtásokat rongálta; a csemetéknek 30%-a volt megtámadva.

16. *Grapholitha strobilella* L.

1886.

Máramaros: Felső-Visó . . . . . nov. 30.

Hernyója a lúczfenyő tobozának orsóját rágta ki, de miután egy tobozban néha 3—4 is pusztított, az orsóval csakhamar készek voltak és megtámadták a magot is. A megtámadott toboz mind lehullott, magja kipergett, illetőleg a sérülés következtében idő előtt elszáradt. A megtámadott terület 22,000 holdat tett ki.

VII. Pyralididae.

17. *Dioryctria abietella* Zck.

1888.

Bars: Geletnek . . . . . okt. 2.

Hernyója a jegenye-fenyő tobozát támadta meg mintegy 200 holdon. A kár a magtermésben 50%-ra rúgott.

C) Diptera (Legyek).

I. Cecidomyiidae (Gubacs-legyek).

1. *Cecidomyia circinans* Gir.

1887.

Temes: Lippa . . . . . jun. 24

1889.

a) Temes: Lippa . . . . . máj. 9.

b) » Sistarovecz . . . . . jul. 3.

Szőrös, lapos gubacsai cserfalevelek alsó lapján található. E gubacsok Lippán 1887-ben — kisebb megszakításokkal — mintegy 2000 holdnyi területen fordultak elő. Nagy mértékben volt ellepve kivált az összes nyiladék- és útszéli cserfák levélzete, úgy hogy — Gabnay Ferencz m. kir. erdész közlése szerint — a gubacslepte levelek messziről virágoknak látszottak. E gubacsok tömeges jelenlétéből 1888-ban nemcsak a lippai és alliosi kincstári, hanem a gróf Zselénszky-féle keszinczi erdők is nagyon szenvedtek; egyes fiatalabb törzsek egészen elszáradtak. (Erdész. Lapok. 1889. p. 426.)

2. *Cecidomyia Salicis* Schrk.

1886.

Pozsega: Lipovljane . . . . . ápr. 30.

Álczái fűzhajtásoknak gumós duzzadásaiban élnek és fejlődnek.

3. *Hormomyia Fagi* Htg.

(*Cecidomyia Fagi* Htg.)

1886.

Borsod: Ujhuta . . . . . jul. 27.

Tojásidomú és kúpos végű sima gubacsai bükkfa levelein nem ritkák, de kárt nem igen okoznak.

D) Coleoptera (Bogarak).

I. Scarabaeidae (Lemezes csápuak).

1. *Rhizotrogus solstitialis* L.

1886.

Zólyom: Felső-Lehota és környéke . . . . . jul. 9.

1889.

Máramaros: Visk . . . . . jul. 1.

A sárga kis cserebogár Felső-Lehota, Olaszka, Sebesér, Vámos és Zarabó zólyommegyei községek határában a lombos fákat és cserjéket 1886. é. május végén és június elején igen tömegesen lepte el s a virágszirmok, levelek és fiatal hajtások lerágása következtében az évi termést ugyszólván megsemmisítette.

Visken 1889-ben szintén nagyobb számban mutatkozott a lombosfákat kopasztotta.

2. *Melolontha vulgaris* L.

1886.

- a) Alsó-Fehér: Szász-Sebes . . . . . máj. 31., aug. 30.
 b) Bács-Bodrog: Palánka . . . . . máj. 26.
 c) Bars: Jálna . . . . . máj. 7.
 d) » Körmöcz-Bánya . . . . . jun. 2., jul. 2.
 e) » Geletnek . . . . . ?
 f) Bihar: Dobrest . . . . . szept. 6.
 g) Borsod: Mocsolyás . . . . . jun. 2., szept. 2.
 h) » Parasznya . . . . . ápr. 30.
 i) Csik: Csik-Szereda . . . . . máj. 19., jun. 2.
 j) Krassó Szörény: Német-Gladna . . . . . máj. 4., jun. 5.
 k) » Bálincz . . . . . ápr. 30., jul. 29.
 l) Máramaros: Huszt . . . . . máj. 7.
 m) » Kabola-Polyána . . . . . ápr. 3., jun. 6., jul. 3.
 n) » Visk . . . . . jun. 8.

- o) Pest: Babat . . . . . ápr. 22., máj. 30., jun. 3.
 p) » Valkó . . . . . máj. 1., jun. 4.
 q) Sáros: Kakasfalva . . . . . május 2. és 29.
 r) Szolnok-Doboka: Kötke . . . . . máj. 7.
 s) Temes: Rékás . . . . . ápr. 28, szept. 3.
 t) Ung: Dubrinics . . . . . máj. 14., aug. 1.
 u) » Ó-Kemencze . . . . . máj. 10., jul. 6.
 v) » Turia-Remete . . . . . máj. 6. és 31.
 w) » Ungvár, Darócz, Gerény, Huszák, Petrócz és Hosszú-
 mező . . . . . jun. 3.
 x) Zólyom: Badin . . . . . jun. 3. aug. 5.
 y) Zólyom: Libetbánya . . . . . máj. 1., jul. 6.
 z) » Péteri, Jeczenye, Lopér és Alsó-Lehota . máj. 2.
 α) » Zólyom . . . . . máj. 1., jun. 3.
 β) » Zólyom-Lipcse . . . . . jun. 2.

1887.

- a) Abauj-Torna: Aranyidka . . . . . jun. 2.
 b) Alsó-Fehér: Valea-Doszuluj . . . . . jnn. 4.
 c) Arad: Tótvárad . . . . . jun. 10.
 d) Bács-Bodrog: Bezdán . . . . . jun. 6., jul. 3.
 e) Bars: Bród . . . . . jun. 2.
 f) » Jálna . . . . . jun. 15.
 g) » Körmöczbánya . . . . . jun. 10.
 h) » Voznicza . . . . . jul. 14.
 i) » Zsakil . . . . . jun. 3.
 j) » Felső-Zsadány . . . . . jun. 3.
 k) Bihar: Dobrest . . . . . jun. 4.
 l) Borsod: Diósgyőr . . . . . jun. 6.
 m) » Mocsolyás . . . . . máj. 21., jun. 4.
 n) » Parasznya . . . . . jun. 2.
 o) Csanád: Apátfalva . . . . . máj. 19.
 p) Hunyad: Rekettyefalva . . . . . jun. 6.
 q) » Valyemare . . . . . jun. 5.
 r) Kolozs: Hideg-Szamos . . . . . jun. 10.
 s) Krassó-Szörény: Bálincz . . . . . jun. 2.
 t) » Lugos . . . . . máj. 31.
 u) » Német-Facset . máj. 15., jun. 10., jul. 7.

v)	Lika-Krbava:	Lovinjac	jun. 2
w)	»	Otocsác	jun. 14.
x)	Máramaros:	Felső-Visó	máj. 15.
y)	»	Huszt	jun. 1.
z)	»	Máramarossziget.	máj. 23.
a)	»	Rónaszék	máj. 7., jun. 9.
β)	»	Técső, Száldobos.	jun. 3.
γ)	»	Visk	jun. 1., jul. 3.
δ)	Pest:	Isaszeg	jun. 1.
ε)	»	Valkó	máj. 29.
ζ)	Sáros:	Keczer-Peklén	máj. 9., jun. 4.
η)	Temes:	Dorgos.	jun. 1.
θ)	»	Kis-Topolovecz	jun. 4.
ι)	»	Kiszetó	máj. 31., jun. 30.
κ)	Zólyom:	Péteri	jun. 4.
λ)	»	Zólyom	jun. 12.

1888.

a)	Bács-Bodrog:	Palánka	ápr. 26
b)	Bars:	Geletnek	jul. 2., aug. 2., szept. 2.
c)	»	Júlna	okt. 7.
d)	Borsod:	Parasznya	aug. 3., szept. 4.
e)	Krassó-Szőrény:	Nevrincsa	aug. 31. okt. 1.
f)	Máramaros:	Kabola-Polyána	jul. 10.
g)	»	Rónaszék	jun. 2.
h)	Pest:	Babat	jul. 13., aug. 9.
i)	Zágráb:	Rujevác	aug. ?
j)	Zala:	Nagy Kanizsa	máj. 8., jun. 9.
k)	»	Tapoleza	máj. 8., jun. 2.
l)	»	Zalaegerszeg	máj. 8., máj. 31.
m)	Zólyom:	Péteri	szept. 9

1889.

a)	Bars:	Geletnek	jun. 1., jul. 2
b)	Kolozs:	Libánfalva	máj. 30., jun. 30., jul. 31., aug. 31., szept. 8
c)	Máramaros:	Körösmező	jun. 6
d)	Modrus-Fiume:	Fuzsine	máj. 1.
e)	Ung:	Sztavna	jun. 14.

- f) Ung: Turia-Remete . . . . . jun. 5.
 g) Zólyom: Badin . . . . . máj. 5., jun. 6., jul. 9.

A cserebogarak időszakos megjelenése és pusztítása már eléggé ismeretes. Azon időközben, melyről e rovarkár-jelentés szól, e kártékony rovar különösen az 1887. évben lépett fel nagyobb mennyiségben; pusztításai azonban a többi években is jelentékenyek voltak, legalább azok, melyeket mint álcza (pajor, pajod, pata, krumpli-kukacsz stb.) okozott.

I. A kifejlődött bogár. A kifejlett cserebogár sok helyen egészen lerágta a fák lombzatát; így:

1887-ben Barsban Felső-Zsadányban a tölgy-, bükk- és gyertyánfa lombját 200 holdon. Zólyom vármegyében Zólyom város területén 8000 hold sarjerdőt; Sáros vármegyében a kecer-pekléni erdőgondnokság területén a 40—60 éves tölgyek csúcshajtásait 600 holdon. Máramarosban a máramarosszigeti erdőgondnokságban a tölgy levelét és virágát, a f.-visóiban pedig az egész terület lombfáit, Száldoboson a kocsános tölgy lombját, Técsőn a juharfát. Bács-Bodrogban Bezdánban 5000 holdon a kocsános tölgy, a cserfa, a szil- és gyertyánfa, valamint a nyár- és fűzfák lombját. Aradmegyében Tótváradon a bükkfát. Krassó-Szörény vármegyében a német-facseti erdőgondnokság területén a tölgy leveleit és virágját. Alsó-Fehérben Valea-Doszuluban 400 hold sarjerdőt. Hunyad vármegyében a valymárei erdőgondnokság területén a cserfák bimbóit.

A többi évek között 1886-ban Krassó-Szörény vármegyében a furdiai erdőgondnokság területén a tavaszi hajtásokat mind lerágta; Máramarosban — Visken — hol június közepéig 3 400 holdon a kocsántalan tölgy, gyertyánfa és kecskefűz lombját mind lekopasztotta. 1888-ban pedig Bács-Bodrogban a palánkai gondnokság területén 5—6000 hold erdő lombját tarolta le s a virág elrágása által igen jelentékeny kárt okozott az évi makk-termésben.

A többi helyen 1888-ban csak szórványosan mutatkozott s ennek megfelelően a kár is csak kisebb mértékű volt.

II. Az álcza. Különösen kártékony az erdőmivelésre nézve a cserebogár pajorja, mely a csemete-kereteknek egyik

legnagyobb ellensége; itt azonban rendszeren társul szegődik hozzá még a lótetű is.

A pajor elpusztította 1886-ban a pest-megyei Babaton a csemetekert minden csemetéjét. Barsban a badini erdőgondnokság erdei és fekete fenyő csemetéiben mintegy 70—80% kárt okozott. Sáros-megyében, Kakasfalván, elrágta a lúcz-fenyő csemetéket. Máramarosban Kabola-Polyánán 800 □-öl területű erdei-fenyő csemete-kertben 20% volt a pusztítása. A temesmegyei Rékáson a másfél éves kocsános tölgy-csemetéket károsította.

1887-ben Bars megyében Körmöczbányán 600 □-ölnyi, Jálnán pedig 10 □-ölnyi csemete-kertben tett kárt. 1888-ban a pestmegyei Babaton és a krassó-szörénymegyei Nevrincán fiatalabb tölgyek gyökereit rongálta. 1889-ben Zólyommegyében Badinban 700 □-ölnyi területen tölgy-csemetéket, Kolozs-megyében Libánfalván 600 □-ölnyi csemetekerteket és Modrus-Fiume-megyében Fuzsinén 50 □-ölnön fenyő-csemetéket károsított.

A többi bejelentett helyen csak jelentéktelen számban mutatkozott.

Eszterházy Miklós Móricz gróf csákvári uradalmában Császárs község határában a cserebogár pajorjai Boryszlavszky János urad. erdész közlése szerint (Erdész. Lapok 1889. p. 483.) 1889-ben egy ötven holdas tölgyvetésben a csirázó makkot is megrágták. Nemcsak a kibúvó gyökeret és fölemelkedő fiatal szárat ették meg, hanem behatoltak a makk belsejébe is.

3. *Phyllopertha horticola* L.

1886.

Zólyom: Felső-Lehota és környéke . . . . . jul. 9.

1887.

Máramaros: Felső-Visó . . . . . jul. 15.

Mindkét helyen rendkívül nagy mennyiségben jelent meg. Zólyomvármegyében a stiavnicskai erdőgondnokság területén a völgyfenéktől a havas derekáig mindenütt előfordult.

II. Buprestidae (Diszbogarak)

4. *Coraebus bifasciatus* Oliv.

1888.

Heves: Domoszló és Markaz	máj. 17.
Borsod: Bogács	máj. 17.

1889.

Heves: Bakta, Domoszló, Telnémet, Felső-Tárkány, Gyöngyös, Markaz, Veresmart, Verpelét	szept. 16.
---	------------

E bogárfaj életmódját és kártételeit hazánkban legelőször P a s z l a v s z k y József tanár ismertette. (Rovartani Lapok II. p. 232–238., Erdészeti Lapok 1885. p. 1188–1197. Természettud. Közl. 1886. p. 263.) Kártételei a borsodi Bükk délnyugati végén elterülő tölgyesekben fordultak elő és abból állottak, hogy a tölgyfák csúcshajtásai a bennük élő *Coraebus*-álcák rágásaitól elszáradtak. E kártételek azóta sem szűntek meg és 1888-ban Illés Nándor főerdőtanácsos úr közlése szerint (Erdész. Lapok 1888. p. 568.) Hevesmegyében Domoszlón 200 és Markazon 112 holdnyi területen fordultak elő, míg a borsodmegyei Bogácson, a hol 1885-ben legelőször észlelték, az egri főkáptalan 1500 holdnyi erdejéből 250 hold volt e különben ritka bogártól megtámadva. De a baj mindenütt csak a legeltetés folytán megrongált és rossz talajú silány erdőrészekben a verőfényes oldalakon fordult elő nagyobb mértékben; ellenben a jobb talajú északi és nyugoti oldalakon fekvő, jó záródású és idősebb állabokban nyoma sem volt.

V é s s e y Ferencz miskolci kir. erdőfelügyelő jelentése szerint a *Coraebus*-okozta károk 1889-ben még nagyobb mérvűek lettek s a borsodi Bükk nyugati részétől kezdve a Mátra alján egész Gyöngyösig mintegy 10,000 holdra terjedtek ki.

III. Meloidae (Nünükefélék).

5. *Lytta vesicatoria* L.

1886.

Belovár-Kőrös: Pitomacsa	jul. 15.
------------------------------------	----------

1888.

Zala: Zalaegerszeg . . . . . máj. 31.

1889.

a) Krassó-Szörény: Vályemáre . . . . . jun. 29.

b) Temes: Vadászerdő . . . . . jul. 15.

A kőrisbogár, mint tudjuk, a kőrisfák lombját kopasztja, ámbár rámegey az orgonafára is. Egyes magában álló fákat és bokrokat rendszeren tisztára lekopaszt, úgy hogy a levélzetből csak a nyél meg a durvább erezet marad meg. De 1886-ban a pitomacsai erdőgondnokság területén mintegy 200 holdon fosztotta meg a kőrisfákat minden lombjuktól.

A vadász-erdei erdőőri szakiskola erdejében 1889-ben mintegy 20 holdon mutatkozott jelentékeny számmal a kőrisfákon.

A krassó-szörény-megyei Vályemárén azonban csak kisebb mértékben lépett fel.

Do biasch Jenő kir. erdész értesítése szerint a kőrisbogár Lika-Krbava megyében Goszpics környékén majdnem minden évben mutatkozik, de tömegesen csak minden harmadik évben lép fel.

IV. Curculionidae (Ormányosok).

6. *Otiorrhynchus niger* Fabr.

1886.

a) Zólyom: Mihálytelek . . . . . ápr. 29., jun. 3., jul. 4.

b) » Benesháza . . . . . jun. 3., jul. 6.

c) » Karám . . . . . jun. 5.

d) » Dobrocs . . . . . máj. 1., jun. 23.

1887.

a) Zólyom: Dobrocs . . . . . jun. 2

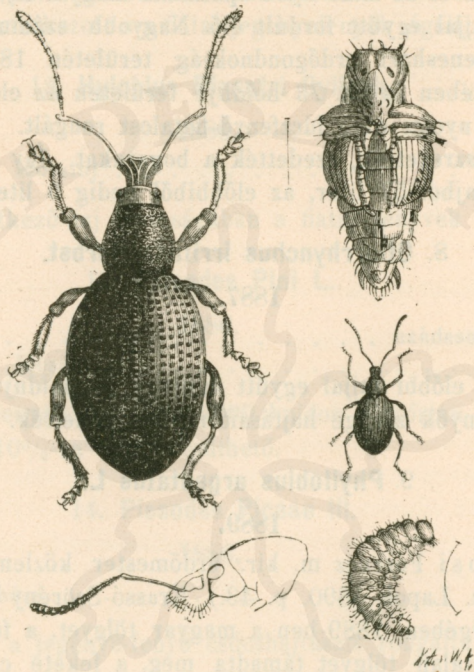
b) » Benesháza . . . . . jun. 3.

c) » Karám . . . . . jun. 10.

1888.

Zólyom: Dobrocs . . . . . jun. 1

Ez az ormányos bogár nagy ellensége a fenyőnek ; fiatal hajtásait Dobrocsen 1887-ben 45 holdnyi és 1888. évi májusban mintegy 30 holdnyi területen rongálta, de a kár azért sehol sem volt valami jelentékeny.

2. ábra. — *Otiorrhynchus niger* Fabr. a kifejlett bogár természetes nagyságban és erősen nagyítva, bábjával és álczájával együtt.

A karámi erdőgondnokság területén 1886.- és 1887-ben mintegy 200 kat. hold területen 9–15 éves lúczfenyők fiatal hatásait rongálta.

7. *Otiorrhynchus corvus* Boh.

1886.

a)	Zólyom : Mihálytelek	ápr. 29., jún, 3., jul. 4.
b)	» Benesháza	jún. 3., jul. 6.
c)	» Karám	jun. 5.
d)	» Dobrocs	máj. 1., jun. 23.

1887.

- a) Zólyom: Dobrocs . . . . . jun. 2.
 b) » Benesháza . . . . . jun. 3.

Ez az ormányos bogár, mely csupán csak a Kárpátok fenyveseiben él és mint ilyen specziális magyar faj, többnyire az előbbi fajjal együtt fordult elő. Nagyobb számmal mutatkozott a benesházi erdőgondnokság területén 1886. május második felében és ott 73 holdnyi területen az előbbi fajjal együtt egy nyolcz éves lúczfenyő-fiatalost rongált. Mihelyt a károsítást észrevették, szedették a bogarakat. Így összegyűlt ebből a fajból 57 liter, az előbbiből pedig 9 liter.

8. *Otiorrhynchus irritans* Herbst.

1887.

- Zólyom: Benesháza . . . . . jun. 3.

A két előbbi fajjal együtt mintegy 70 holdnyi területen fiatal lúczfenyők zsenge hajtásait rágta. Szedették.

9. *Phyllobius argentatus* L.

1889.

Marosi Ferencz m. kir. erdőmester közleménye szerint (Erdész. Lapok 1890. p. 43.) Krassó-Szörény vármegye Gross községében 1889-ben a magyar tölgyet, a fehér csert és a kocsántalan tölgyet támadta meg, a fekete csert eilenben megkimélte.

10. *Chlorophanus salicicola* Germ.

1886.

- Csanád: Apátfalva . . . . . jun. 1.

A nemes fűz-telepen a fűzek zöld hajtásait szórványosan károsította.

11. *Hylobius Abietis* L.

1886.

- a) Krassó-Szörény: Ohaba-Bisztra . . máj. 31., jul. 7., aug. 7.
 b) Liptó: Gombás-Lubochna . . . . . aug. 4

1888.

Liptó: Gombás-Lubochna . . . jul. 3., aug. 4., szept. 3., okt. 3.

Liptóban Gombás-Lubochnán a »Felső-Lucsánka« nevű erdőrészben megtámadta a luczfenyő-csemeték kérgét s ezáltal 30°/_o-nyi kárt okozott. Ohabán azonban csak csekélyebb mértékben mutatkozott s a fiatal jegenyefenyők ágait rongálta.

12. *Hylobius Pinastri* Gyllenh.

1886.

Lika-Krbava: Koszinj . . . máj. 10.

A következő faj társaságában a fiatal fenyvek hajtásait rongálta.

13. *Pissodes Pini* L.

1886.

Lika-Krbava: Koszinj . . . máj. 10.

Fiatal fenyők hajtásain 3000 holdon elszórtan mutatkozott; a kár 10°/_o-ra volt becsülhető.

14. *Pissodes Piceae* Ill.

1886.

Liptó: Benesháza . . . jun. 3.

Álczája a jegenye-fenyő csúcsajtásait rongálta.

15. *Stereonychus Fraxini* De Geer.*(Cionus Fraxini Deg.)*

1886.

Szerém: Morovics és Lipovác . . . jun. 4

1887.

Szerém: Morovics és Lipovác . . . máj. 31.

1888.

Szerém: Morovics, Lipovác és Sztrosincze . . . máj. 31

1889.

Szerém: Morovics és Lipovác . . . máj. 31.

E bogár álczája a morovicsi erdőgondnokság egész területén május hónapban minden évben ellepte a kőrisfákat karkülönbség nélkül és azoknak leveleit rágta. Helyenként egész kőris-állabokat lekoppasztott. A megelőző években nem mutatkozott.

Oly erdőrészekben, a hol a kőris az alacsonyabb tölgyfa alnövédéket elnyomta, ott ez a falás a tölgyesek növekedésére természetesen igen előnyös volt.

16. *Orchestes Fagi* L.

1886.

Borsod: Uj-Huta . . . . . máj. 17., jun. 2.

1889.

Arad: Radna, Solymos és Milova . . . . . máj. 30.

Uj-Hután 1886-ban daczára, hogy az összes bükkfa-állabokban mutatkozott s a bükk leveleit rongálta, a veszteség alig volt észrevehető; másutt is jelentéktelen volt a kár. A solymos-milovai erdőgondnokság területén 1889 ben az összes bükköseket megtámadta és körülbelül 20% növekedési veszteséget okozott.

Marosi Ferencz m. kir. erdőmester közlése szerint a lippai uradalom több ezer holdra terjedő összes bükköseit oly nagy mennyiségben lepte el, hogy a megtámadott fák lombja már július elején olyan volt, mint késő ősszel lombhullás idején. Értesülése szerint a Maros és a Kőrös völgyeiben, Biharban és Erdély több részén szintén nagy mértékben meglegte a bükköseket. (Erdész Lapok 1890. p. 38.)

V. Rhynchitidae.

17. *Rhynchites Alni* Müll.

(*Rhynchites beuleti* Fabr.)

1889.

Belovár-Körös: Pitomacsza . . . . . máj. 21.

Úgy látszik, hogy csak az erdőszlak körül lépett fel, mert a tudósítás szerint az *Ampelopsis hederacea* (*quinquefolia*) lugasain mutatkozott.

VI. Hylesinidae.

18. *Hylastes palliatus* Gyll.

1886.

Lika-Krbava: Skare . . . . . jun. 10.

E rovar által okozott kár csekély mérvű volt, a meny-nyiben csak néhány kidőlt lúczfenyőn találták.

19. *Myelophilus piniperda* L.*(Blastophagus piniperda L.)*

1889.

Vas: Mátyásdomb . . . . . máj. 10., jun 5.

1838—89-ben a mátyásdombi uradalmi erdőben a Mátyás-Gaj nevű erdőrész délkelet felé lejtő fenyvese volt ennek a bogárnak főtanyázó helye, mintegy 55—60 kat. holdnyi területen. 1889-ben a baj, a Dercsényi Kálmán m. kir. erdész által vezetett védekezés következtében, megszüntnek volt tekinthető. Mátyásdomb körül, Ottóháza, Órfalú, Kölesvölgye és Gesztenyés községekben is mutatkozott, de csak szórványosan. (Erdész. Lapok 1890. p. 705.)

20. *Polygraphus polygraphus* L.*(Polygraphus pubescens F.)*

1886.

Zólyom: Sziklatelep . . . . . okt. 30.

A kár igen jelentéktelen volt.

21. *Hylesinus Fraxini* Fab.

1886.

Krassó-Szörény: Ohaba-Bisztra . . . máj. 3. és 31., aug. 24.

A kőrisfát támadta meg; a kár azonban igen jelentéktelen volt.

VII. Tomicidae.

22. *Cryphalus asperatus* Ratzb.

1887.

Bars: Voznicza . . . . . jul. 14.

Jegenyefenyő csúcsfa-kérgében szórványosan mutatkozott.

23. *Pityophthorus micrographus* L.

1886.

- a) Krassó-Szörény: Ohaba-Bisztra, máj. 3. és 31., jul. 6., szept. 3.
 b) Lika-Krbava: Skare . . . . . jun. 10.
 c) Máramaros: Kőrösmező . . . . . máj. 30., jun. 29.
 d) > Lazescsina . . . . . jun. 3.
 e) > Tiscsora . . . . . jun. 5.
 f) Zólyom: Sziklatelep . . . . . máj. 13., okt. 1.

Kőrösmezőn és Skarén meglehetősen nagy számmal jelent meg, míg a többi helyen csak foltonként és kisebb mennyiségben mutatkozott.

24. *Tomicus sexdentatus* Boern.*(Tomicus stenographus Duft.)*

1889.

Máramaros: Kőrösmező . . . . . aug. 2

Ledöntött fáknak mintegy 300 holdnyi területen észlelték.

25. *Tomicus typographus* L.

1886.

- a) Árva: Rapsicze . . . . . jul. 27.
 b) Krassó-Szörény: Ohaba-Bisztra . . . . . máj. 31., jul. 7.
 c) Lika-Krbava: Koszinj . . . . . jul. 1.
 d) > Skare . . . . . jun. 10.
 e) Liptó: Lucsna, Oszada, Revucza . . . . . jul. 28.
 f) Máramaros: Kőrösmező . . . . . jun. 5., aug. 31.
 g) > Lazescsina . . . . . jun. 3.

- h) Modrus - Fiume: Begovorazdolje, aug. 6., szept. 6., okt. 5.
 i) » Jaszenák . . . . . jun. 5., aug. 4.
 j) Zólyom: Besztercebánya . . . . . máj. 15.
 k) » Dobrocs . . . . . ápr. 30., jun. 1., jul. 2., szept. 30.
 l) » Karám . . . . . jun. 5., jul. 8., aug. 9.
 m) » Kőrmöczbánya . . . . . jul. 6.
 n) » Zólyom-Lipese . . . . . jun. 2.
 o) » Mihálytelek . . . . . jul. 4.

1887.

- a) Bars: Kőrmöczbánya . . . . . jun. 10., aug. 5.
 b) » Péteri . . . . . ján. 4.
 c) Lika-Krbava: Koszinj-dolnji . . . . . jul. 6., jul. 30.
 d) » Skare . . . . . jul. 31.
 e) Liptó: Vichodna . . . . . máj. 23., jun. 30., jul. 30., szept. 28.
 f) Máramaros: Kőrösmező . . . . . aug. 2.
 g) Modrus-Fiume: Ogulin . . . . . jul. 13., aug. 5.
 h) Sáros: Ábrány, ápr. 8., máj. 9., jun. 5., jul. 4., aug. 4., szept. 4.
 i) Szerém: Nemezi . . . . . szept. 1., okt. 2.
 j) Zólyom: Benesháza . . . . . jun. 3.
 k) » Dobrocs . . . . . jun. 2., jul. 3., aug. 14., okt. 3.
 l) » Fekete-Garam . . . . . aug. 17.
 m) » Libetbánya . . . . . jun. 7.
 n) » Óhegy . . . . . jul. 6., aug. 9., okt. 3.

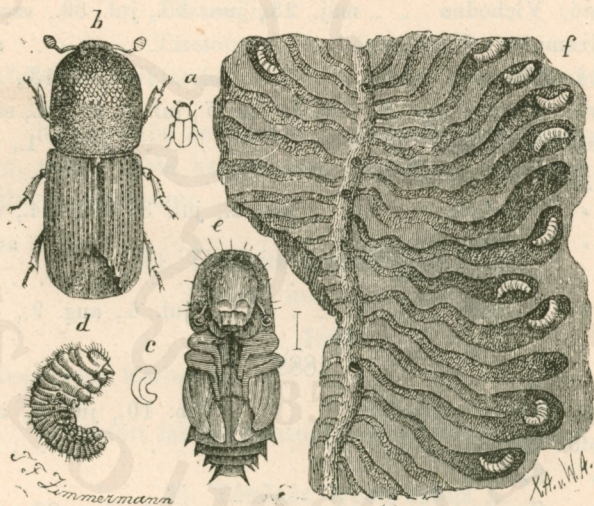
1888.

- a) Lika-Krbava: Koszinj . . . . . jun. 10., jul. 6., aug. 1.
 b) Liptó: Oszada . . . . . jul. 3.
 c) » Szvarin . . . . . aug. 1.
 d) » Teplicska . . . . . máj. 1., jun. 30., aug. 1.
 e) » Vichodna . . . . . ápr. 30., máj. 31., jul. 1., jul. 31.
 f) Máramaros: F-Visó ápr. 9., máj. 9., jun. 11., jul. 8., aug. 9.
 g) » Kőrösmező . . . . . máj. 3., aug. 10.
 i) Modrus-Fiume: Ogulin . . . . . jun. 4., szept. 16., okt. 6.
 h) Sáros: Ábrány ápr. 3., máj. 3., jun. 4., jul. 2., aug. 2., szept. 2.
 j) Torda Aranyos: Topánfalva . . . . . jun. 6., jul. 9.
 k) Zólyom: Dobrocs, jun. 22., jul. 2., aug. 1., szept. 1., okt. 6.
 l) » Karám . . . . . jun. 14., jul. 16., aug. 7.

- m) Zólyom : Szent-András . . . . . jul. 9., aug. 8.
n) » Sziklatelep . . . . . jul. 15.

1889.

- a) Alsó-Fehér : Topánfalva . . . . . máj. 6.
b) Liptó : Szvarin . . . . . jul. 1., aug. 1.
c) » Teplicska ápr. 30, máj. 31., jun. 2., aug. 1., aug. 30.
d) » Vichodna . . . . . aug. 7. aug. 31.
e) Máramaros : Felső-Visó ápr. 5., máj. 7., jun. 6., jul. 8.
szept. 6.
f) Máramaros : Körösmező . . . . . jun. 6., aug. 11., szept. 2.
g) Modrus-Fiume : Ogulin . . . . . jul. 10.
h) Szerém : Nemczi . . . . . jul. 4.
i) Zólyom : Dobroc . . . . . jul. 1., aug. 1., szept. 3., szept. 30.

3. ábra. — A betűző szű (*Tomicus typographus* L.): a) kifejlett bogár természetes nagyságban; b) ugyanaz nagyítva; c) álcza természetes nagyságban; d) ugyanaz nagyítva; e) báb nagyítva; f) álczatelep a jellemző menetekkel.

Ez a különben mindenfelé közönséges szű nálunk Magyarországon az eddigi jelentésekből ítélve, nem tudott olyan hatalomra vergődni, mint a minőre a külföld szolgált példákat. Legnagyobb részt az északi megyékben mutatkozott,

hol szórványosan, hol nagyobb mennyiségben, de mindenütt rendszeren csak a szél vagy a hó által összetöredezett fák és gallyak kérge alatt dült. Legnagyobb területet lepett el Fekete-Garamon (Zólyom-megyében), hol 10,000 holdon jelentkezett, de csak szórványosan a lúczfenyőkben.

26. *Tomicus curvidens* Germ.

1886.

- a) Bars: Bród . . . . . jun. 1.
 b) Krassó-Szörény: Ohaba-Bisztra . . . . . máj. 3.
 c) Máramaros: Kőrösmező . . . . . máj. 30., jun. 29.
 d) » Lazescsina . . . . . jun. 2.
 e) Ung: Sztavna . . . . . ápr. 30., jun. 6., aug. 1.
 f) Zólyom: Óhegy és Úrvölgy . . . . . jul. 9.
 g) » Péteri (Predajna), Jeczenye, Lopér és Alsó-Lehota,
 junius 2.

1887.

- a) Bars: Voznicza . . . . . jul. 14.
 b) Ung: Sztavna . . . . . aug. 18., szept. 1.

1888.

- Zólyom: Óhegy, Péteri . . . . . jul. 7

1889.

- Alsó Fehér: Topánfalva . . . . . máj. 5.

Szintén csak szórványosan fordult elő lúcz- és jegenyefenyőn, kivált széldöntvényeken, de jelentékeny kárról sehonnan sem érkezett panasz.

27. *Tomicus chalcographus* L.

(*Pityophthorus chalcographus* L.)

1886.

- a) Máramaros: Falu-Bustyaháza . . . . . aug. 31.
 b) Zólyom: Sziklatelep . . . . . máj. 13.

1888.

- Máramaros: Felső-Visó, máj. 9., jun. 11., jul. 8., aug. 7., szept. 7.

1889.

Máramaros: Felső-Visó ápr. 5., máj, 7., jun. 6., jul. 8., szept. 6.

Lúc-és jegenyefenyőekben szórványosan fordult elő.

28. Xyleborus monographus Fab.

1886.

- a) Szerém: Jamena, Racsá, Strosinczi . . . . . jun. 7.
 b) » Nemezi . . . . . jun. 6., jul. 30., szept. 3., okt. 1.
 c) » Vrbanja, Drenovci és Rajevoszelo . . . . . jul. 6.
 d) » Zsupanje . . . . . máj. 31, aug. 4., szept. 4.

1888.

- a) Szerém: Nemezi . . . . . máj. 1., máj. 31., jun. 30., aug. 1.
 b) » Vrbanja, Drenovce és Rajevoszelo, ápr. 30., jul. 5.,
 aug. 7.

1889.

- a) Szerém: Nemezi . . . . . jul. 1., aug. 12.
 b) » Vrbanja, Drenovce és Rajevoszelo, jun. 3., jul. 3.,
 aug. 4.

A tölgyfákban Szerémvármegyében néhol jelentékeny károkat okozott; így Vrbanja környékén, hol a fát a hős-czinczérrel együtt annyira megrontotta, hogy ipari czelokra nem lehetett többé használni. Nemezin a beteges öreg fákat lepte meg. A többi helyen a kár jelentéktelen volt.

29. Xyleborus dryographus Ratzb.

1886.

Szerém: Vrbanja, Drenovce, Podgajci, Rajevoszelo, Szoljani jul. 6.,
 okt. 3.

1887.

Szerém: Vrbanja, Drenovci és Rajevoszelo, jul. 7., aug. 1.,
 szept. 25.

1888.

Szerém: Vrbanja, Drenovci és Rajevoszelo. . . . . ápr. 30.

1889.

Szerém: Vrbanja, Drenovci és Rajevoszelo jun. 3., jul. 3., aug. 4

Szerém-vármegye több helyén pusztított és rendszerint az öregebb fákat támadta meg. Kártételei különösen azért nagyok, mert nem a fa kérge alatt pusztít, hanem berágja magát a törzsbe, ép úgy mint az előbbi faj és így keresztül-kasul lyukasztván a fát, ezt ipari célokra hasznavehetetlenné teszi.

30. *Trypodendron lineatum* Oliv.

(*Xyloterus lineatus* Ol.)

1886.

- a) Krassó-Szörény: Ohaba-Bisztra . . . . . máj. 3. és 31.
b) Zólyom: Óhegy . . . . . jun. 10

1887.

- a) Máramaros: Körösmező . . . . . jun. 5.
b) Modrus-Fiume: Fuzsine . . . . . jun. 2.
c) » Lokve . . . . . máj. 6.
d) Zólyom: F.-Garam . . . . . jul. 11.

1889.

- Máramaros: Körösmező . . . . . aug. 2.

A jegenye-és lúczfenyőt támadta meg és pedig úgy a széltörte fákat, mint a már levágott törzseket.

31. *Trypodendron domesticum* L.

(*Xyloterus domesticus* L.)

1886.

- Ung: Sztavna . . . . . ápr. 30., jun. 6., jul. 17.

1887.

- Ung: Sztavna . . . . . jul. 8.

Bükkfában mutatkozott nagy számmal. Ugyanitt 1882-ben mintegy 2500 kat. holdnyi területen állab-átalakítás céljából körülgűrűzték a bükkfákat, melyek aztán száradásnak indultak és jó fészkkül szolgáltak e szúfajnak.

VIII. Cerambycidae (Czinczérfélék).

32. *Cerambyx cerdo* L.*(Cerambyx heros Scop.)*

1886.

- a) Pozsega: Lipovljane . . . . . ápr. 29.
 b) Szerém: Jamena . . . . . jun. 29., jul. 30., okt. 3.
 c) » Morovics . . . . . jun. 2., aug. 30., okt. 25.
 d) » Nemezi . . . . . ápr. 30., jun. 6., jul. 20.
 e) » Vrbanja, Drenovci és Rajevoszelo, ápr. 30.,
 máj. 29., jul. 6.
 f) Szerém: Zsupanje . . . . . jul

1887.

- a) Arad: Csála . . . . . máj. 19., jun. 7.
 b) Szerém: Jamena . . . . . jul. 12., szept. 30.
 c) » Lipovác . . . . . jul. 8.
 d) » Nemezi . . . . . jun. 30., jul. 31., szept. 1., okt. 2.
 e) » Vrbanja, Drenovci és Rajevoszelo jul. 7., aug. 1.
 szept. 25.

1888.

- a) Arad: Csála . . . . . ápr. 28., jun. 4., jul. 8.
 b) Szerém: Nemezi . . . . . máj. 1., máj. 30., jun. 30., aug. 1.
 c) » Vrbanja, Drenovce és Rajevoszelo ápr. 3., jul. 7.

1889.

- a) Arad: Csála . . . . . okt. 3.
 b) Szerém: Nemezi . . . . . jul. 4.
 c) » Vrbanja, Drenovce és Rajevoszelo, jun. 3., jul. 3.,
 aug. 4.

Álczája majdnem mindenütt a vén tölgyekben pusztított, melyeknek átlukasztott fája ennek következtében ipari célokra többé-kevésbé alkalmatlanná válik. Morovicson 1886-ban egyes fákat egészen megölt és 30 % kárt okozott. Nemeziből ugyanabban az évben 50 % kárt jelentettek.

33. *Cerambyx miles* Bon.

1886.

- Temes: Rékás . . . . . ápr. 28.

1 1/2 éves kocsános-tölgy-csemeték alatt talált cserebogár álczákkal együtt, küldöttek be ennek a czinczérnek az álczájából is két példányt. Ugylátszik a tölgyfa csemetékben itt éppen olyan módon okoz kárt, mint Fehértemplomban a szőlőkben.

34. *Monochammus sartor* Fabr.

1886.

- a) Krassó-Szörény: Ohaba-Bisztra . . . . . jul. 7.
 b) Máramaros: Körösmező . . . . . szept. 1.

Álczája egyes széltörte lúczfenyő-törzsekben fordult elő.

IX. Chrysomelidae (Levélbogarak).

35. *Phyllodecta Vitellinae* L.

(*Phratora Vitellinae* L.)

1886.

Pozsega: Lipovljane . . . . . máj. 22.

Az erdők szélén egyes fűzfák leveleit egész az erekig lerágta.

36. *Melasoma Populi* L.

(*Lina Populi* L.)

1886.

Ung: Turia-Remete . . . . . okt. 3.

A kifejlett bogár és álczája, fiatal nyárfák leveleinek kirágásával okozott némi csekély kárt.

37. *Melasoma Tremulae* F.

(*Lina Tremulae* F.)

1886.

Csanád: Apátfalva . . . . . jun. 2., aug. 8.

1887.

- a) Arad: Ménes . . . . . máj. 5.
 b) Csanád: Apátfalva . . . . . máj. 18.

A ménesi m. kir. vinczellériskola 1421 □-öles mesterséges füzesében már 1885-ben, majd 1887-ben lépett föl és a *Salix uralensis* levelét lekopasztotta. Az ugyanott lévő 5 más Salix-fajtának (*Salix vitellina*, *Lambertiana*, *aurea*, *purpurea*, és *japonica*) levelét ellenben egészen megkimélte.

Ehhez az adathoz érdekes társul szegődik az apátfalvi. Itt 1886-ban az erdőgondnokság nemes-füztelepén május 5 ikétől kezdve a *Salix caucasicát* 20 négyszögölnyi területen, teljesen lekopasztotta. E fűz későbbben újra kihajtott. Junius hóban a *Salix uralensist* szintén erősen megtámadta és az erdőgondnokság jelentése szerint, mintegy 40 % növedékvesztést okozott. Ez a % a *S. caucasicára* is vonatkozik, míg egyéb közönséges fűzfélékben a kár csak 2 % volt. Júniusban társul szegődött a *M. Tremulae*-hez még egy ormányos bogár (*Chlorophanus salicicola*) is. Augusztus hóban újra teljesen lerágta a lombot a *S. uralensis*- és *viminalis*ről, míg a többi fűzfélék 224 négyszögölön majdnem érintetlenül maradtak. Az okozott kár, mely 1886-ban körülbelül 50 % volt, 1887-ben még nagyobb lett és mintegy 3 holdnyi területre terjedt ki.

38. *Agelastica Alni* L.

1887.

Máramaros: Körösmező . . . . . máj. 5., jun. 5., aug. 2.

1888.

Máramaros: Körösmező . . . . . máj. 3

1889.

Krassó-Szörény: Nadrág . . . . . aug. 28.

Az égerfák lombját pusztította.

39. *Lochmaea Capreae* L.

(*Adimonia Capreae* L.)

1887.

Arad: Ménes . . . . . máj. 5.

A ménesi m. kir. vinczellériskolában, V a r g h a Imre igazgató jelentése szerint a *Melasoma Tremulae*-vel együtt a fűz-

fák lombját kopasztotta, de a kár csekély volt. Pisó Cornél m. kir. erdész értesítése szerint, 1884-ben Nagy-Bocskón és innen a Tisza mentében, Szigetkamaráig roppant számmal lepte el a fűzfákat. 1885-ben azonban ezeken a helyeken, alig volt látható és csak Rónapolyána és Trebusa körül mutatkozott nagyobb számban (Rov. Lapok III. p. 223.)

40. *Galerucella xanthomelaena* Schrk.

(*Galeruca xanthomelaena* Schrk.)

1888.

Pozsony : Somorja . . . . . szept. 5.

A mezőkön álló szilfák lombzatát lekopasztotta. (Természettud. Közl. 1888. p. 406).

E) Hemiptera (Félfedelűek).

I. Aphididae (Levéltetvek.)

1. *Aphis Laburni* Kalt.

1886.

Pest : Kecskemét . . . . . jun. 18.

Ez a levéltetű Krécsy Béla reáliskolai tanár jelentése szerint nagy tömegben jelent meg a Kecskemét utczáit szegélyező akáczfákon. (Rovart. Lapok III. p. 148.)

2. *Lachnus viminalis* Boy.

1889.

Pest : Keczel . . . . . okt. 17.

Dr. Kerkapoly Gyula közlése szerint, oly nagy mennyiségben lépett fel a fűzfán, hogy Keczelen egy udvarnak és házfalnak egy része az elmázolt levéltetvektől olyan volt, mintha vérrel lett volna befecskendezve (Természettud. Közöny 1889. p. 574.)

3. *Phyllaphis Fagi* L.

1886.

Bars: Osztrigrum-Hrabicsó és Felső-Hámor . . . . máj. 17.

Ez a fehér gyapjas váladékkal borított levéltetű tömegesen fordult elő bükkfa-leveleken.

4. *Vacuna dryophila* Schr.

1888.

Borsod: Sajó-Kaza . . . . . okt. 18.

Hrebenda Pál uradalmi erdész, az országos erdészeti egyesület útján fiatal tölgyfacsemetéket küldött be, melyeknek gyökerein e levéltetűnek szárnyatlan és szárnyas alakja tanyázott s kóros dudorodásokat és rongálásokat idézett elő. Az eset igen érdekes, mert e levél-tetűfaj eddig csak a tölgyfa leveleiről volt ismeretes.

5. *Tetraneura Ulmi* L.

1886.

Pozsega: Lipovljane . . . . . jun. 30.

A Száva mentén fekvő erdők szélén gubacsai némely szilfán oly nagy tömegben fordultak elő, hogy súlyuk alatt még az ágak is meghajlottak.

6. *Chermes Abietis* L.

1886.

- a) Máramaros: Körösmező . . . . . jul. 4.
 b) Ung: Sztavna . . . . . jul. 26.
 c) Zólyom: Mihálytelek . . . . . jul. 4.

1887.

- a) Máramaros: Körösmező . . . . . aug. 2.
 b) Ung: Sztavna . . . . . jun. 4.
 c) Zemplén: Kelecseny . . . . . jul. 31.

1888.

Zólyom: Péteri (Predajna) . . . . . jul. 10.

Toboz-alaku gubacsai a lúczfenyőn mindenfelé előfordulnak, de rendszeren csak parkokban válnak alkatmatlanokká. Így volt ez péld. Zemplén vármegyében Kelecsenyben, honnan dr. Chyzer Kornél megyei főorvos küldte be. (Rovartani Lapok II. p. 188.)

7. *Phylloxera corticalis* Kalt.

1888.

Temes: Vadászerdő . . . . . okt. 4.

A vadászerdei erdőőri szakiskola csemetekertjében a kocsános tölgycsemeték gyökerein nagyobb mennyiségben észleltetett. Ez az észlelet a tudományra nézve egészen új, mert e fajról eddig csak annyit tudtunk, hogy tölgyfák törzsén és ágain a kéreg repedéseiben él.

II. Coccidae (Paizstetvek.)

1. *Lecanium Coryli* L.

1889.

a) Fehér: Pusztá-Nána . . . . . jul. 28.

b) Liptó: Liptó-Ujvár . . . . . nov. 9.

Mogyorófa hajtásain élőködik. Kleiszl Gyula urad. erdész Pusztá-Nánán azt tapasztalta, hogy e paizstetűn valami gomba élőködik, mely a paizsokat 1—2 millim. hosszú lószőrvastagságú és bunkósvégű, szennyes fehér képződmények alakjában borítja s a tetveket, mielőtt petéiket letojhatták volna, megöli. Az országos erdészeti egyesület útján hozzánk került gombalepte paizstetveket az élősdigombafaj megvizsgálása végett átadtuk dr. Mágócsy-Dietz Sándor, egyetemi magántanárnak. Előleges közlése szerint a gomba, melyet tovább tanulmányoz, a *Cordiceps*-nembe tartozik és új fajtképez, melynek neve azonban most még nincs megállapítva.

2. *Lecanium Robiniarum* Dougl.

Az akáczfák paizstetve az utóbbi években, kivált az Alföldön tömegesen lépett fel, a miről számos jelentés érkezett be az ország különböző részeiből. Minthogy e rovarfaj nagymérvű felszaporodása országszerte figyelmet keltett, annak életmódját, fejlődését és egyéb viszonyait, valamint az ellene való védekezést állomásunk tüzetes tanulmányozás alá vette, a minek eredményéről külön füzetben fog számot adni.

3. *Lecanium Abietis* Geoffr.

(*Lecanium racemosum* Ratzb.)

1886.

Bihar: Ér-Mihályfalva . . . . . máj. 1.

1889.

Zala: Muraszombat . . . . . máj. 18.

Az előbbi helyről, egy parkból, Máriássy Antal ker. filloxera-felügyelő küldte be. Vasvármegyében pedig Szapáry Géza gróf muraszombati parkjának egyik luczfenyő csoportján mutatkozott, honnan május közepén Illés Nándor m. kir. főerdőtanácsos hozott mutatványokat. A felnőtt fenyők ágvégei egész a tetőig tele voltak évvel a paizstetűvel, mely a hajtások tövén köröskörül helyezkedik el. (Erdészeti Lapok. 1881. p. 498.)

F) Orthoptera. (Egyenes szárnyúak.)

1. *Grylotalpa vulgaris* L.

1886.

a) Alsó-Fehér: Galacz és Valea-Doszuluj máj. 22., jun. 21.,
jul. 30., aug. 27.

b) Bars: Geletnek . . . . . aug. 2.

c) » Körmöczbánya . . . . . jun. 2.

d) Borsod: Parasznya . . . . . aug. 2., szept. 1.

e) Hont: Szélakna . . . . . jun. 10.

- f) Krassó-Szörény: Facset . . . . . jun. 25., jul. 17.
 g) » Poverzsina . . . . . jul. 5.
 h) Már amaros: Kabola-Polyána . . . jun. 6., jul. 3., aug. 6
 i) Szeben: Orlát, Sinna, Sugag . . . . . máj. 30., szept. 27.
 j) Zólyom: Badin . . . . . jun. 3., jul. 1
 k) » Felső-Lehota és környéke . . . . . jul. 9.
 l) » Óhegy . . . . . jul. 9.
 m) » Tajod . . . . . máj. 29.
 n) » Zólyom-Lipese . . . . . jun. 2.

1887.

- a) Alsó-Fehér: Valea-Doszuluj jul. 7., aug. 8., szept. 4., okt. 15.
 b) Bars: F.-Zsdány . . . . . jul. 2., aug. 3.
 c) Szeben: Orlát . . . . . jul. 15., aug. 17.
 d) » Sinna . . . . . jul. 16., szept. 8.

1888.

- a) Bars: Geletnek . . . . . jul. 2., aug. 2., szept. 2.
 b) Máramaros: Kabola-Polyána . . . . . jul. 10.
 c) Maros-Torda: Libánfalva máj. 5., jun. 6., jul. 11. aug. 31.,
 szept. 30.
 d) Zólyom: Badin . . . . . aug. 2.

1889.

- a) Krassó-Szörény: Facset . . . . . szept. 12.
 b) Maros-Torda: Libánfalva máj. 31., jun. 30., jul. 31., aug. 31.,
 szept. 8.
 c) Zólyom: Badin . . . . . jul. 9.

A lótücsök (lótetű, áska) igen kártékony az erdészetre nézve, a mennyiben az állat egész élettartama alatt a növények földalatti részeivel, gyökereivel táplálkozik. Kártékony-ságát fokozza rendkívüli nagy szaporasága. A csemetekertekben a fiatal csemetéket nagy mértékben károsítja, mert nemcsak a gyökereket rágja le, hanem a csemetéket ki is veti a földből, mikor földalatti útjait építgeti.

Tajodon 80% kárt okozott a csemete-kertekben; Galacz és Valea-Doszulujban 20%-ot,* Körmöczön 10%-ot, Facseten

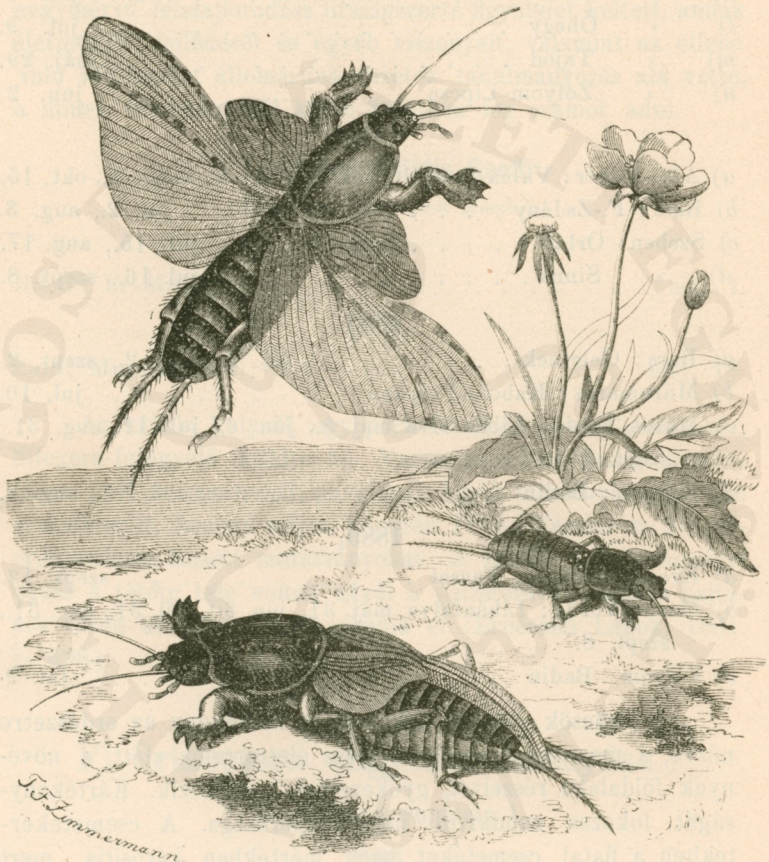
* 1884-ben itt 50% volt a kár az egyéves erdei és fekete fenyő-
 valamint tölgycsemetékben.

60%-ot, Kabola-Polyánán ugyanannyit, Libánfalván 10%-ot, F.-Zsdányban pedig 20%-ot.

Geletneken rövid idő alatt 25 fészket találtak, melyekben 200-nál több pete is volt.

Sok helyen a cserebogár pajorja is társúl szegődött a

4. ábra. — A lótücsök (*Gryllotalpa vulgaris* L.) és álczája.

a lótetűhöz; így például Badinban, a hol a kár az erdei és fekete fenyő-csometékben 70 - 80%-ra rúgott.

A zalatnai erdőgondnokság jelentése szerint ott úgy védekeznek eliene, hogy estefelé a csometekertekben megfigyelik, hogy hol czirpel, és ha így földalatti lakására reá akadtak, kapával kivetik. Így már — állítólag — sokat elpusztítottak.

F Ü G G E L É K.

I. Emlősök.

Egerek.

1886.

- a) Torda-Aranyos: Bisztra . . . . . sept. 29.
b) Zólyom: Péteri (Predajna) . . . . . máj. 3.

1888.

Zólyom: Péteri . . . . . ápr. 29.

A csemeték gyökérzetét rongálták. Bisztrán azonban a csemete-kertben elvetett magot is károsították és mintegy 50%-át tönkre tették.

N y u l a k.

1888.

Szeben: Szász-Sebes . . . . . ápr. 30.

A csemetéket megrágták.

M ó k u s o k.

1886.

- a) Alsó-Fehér: Galacz, Valea-Doszuluj . . . . . nov. 29.
b) Lika-Krbava: Skare . . . . . novemb. 6.

A makkot pusztították.

II. Madarak.

Mátyások.

1886.

Alsó-Fehér: Galacz, Valea-Doszuluj . . . . . novemb. 29.

A makkban nagy kárt okoztak.

III. Ismeretlen ok.

A tölgy golyvásodása (Gongronosis).

Máriássy Antal kerületi filloxera-felügyelő 1886 május 5-én Biharmegyéből Ér-Mihályfalváról oly tölgyfa-ágakat küldött be, melyeken a Henschel Gusztáv bécsi tanár által leírt* kóros duzzadások voltak észlelhetők. Henschel e betegséget »gongronosis« névvel jelölte és valami ismeretlen féregnek tulajdonította, a melyet nem sikerült ugyan a dudorodásokban megtalálnia, de a melynek mindamellet tudományos nevet (*Gongrophytes quercina*) is adott. Nekünk sem sikerült a beküldött ágakban a titokzatos féregre ráakadnunk, azért Dr. Horváth Géza a kir. magy. természettudományi társulatnak 1886. máj. 19-én tartott szakülésén, a melyen ezt a különös betegséget ismertette is, felhívást intézett a nagy közönséghez, hogy figyeljék meg e bajt és ha valahol golyvás tölgyfákat találnak, küldjenek be róla ágakat.

E felhívás folytán csakugyan kaptunk még ilyen ágakat Zemplénmegyéből Lasztomérről Szemere Gézától és Aradmegyéből Kuvinról Fényes Dezsőtől.

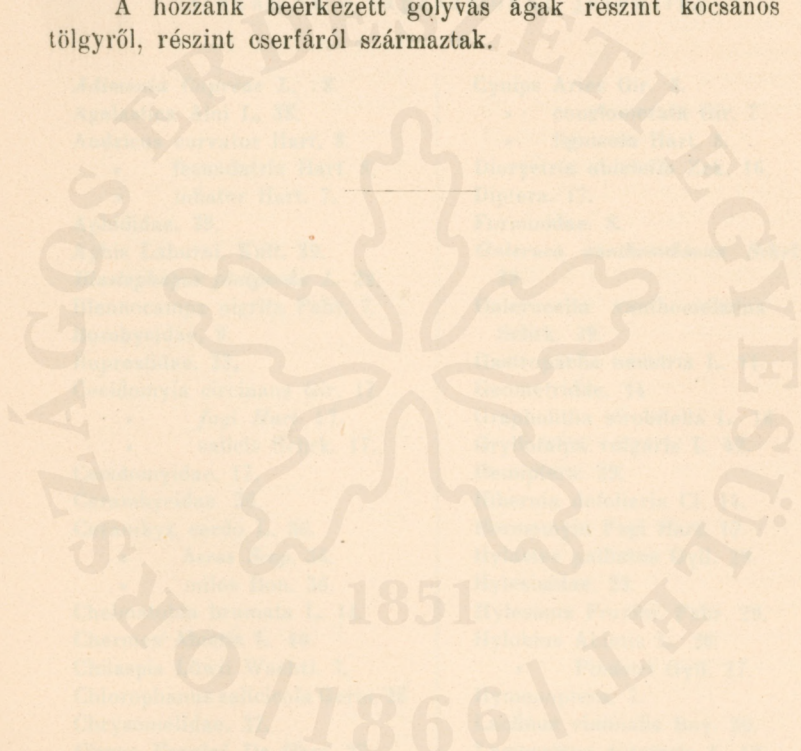
De az ujabban beérkezett vizsgálati anyagban is hiába kutattunk a baj okozója után; nem sikerült semmiféle féregre vagy más állati vagy növényi parazitára bukkanni. A mit Henschel a *Gongrophytes quercina* elmeszesedett tokjainak tartott, azok határozottan nem állati képződmények. További megvizsgálás végett közöltük a dolgot Linhart György magyar-óvári gazd. akad. tanárral és Dr. Mágócsy-Dietz Sándor budapesti egyetemi magántanárral, hogy vajjon nem akadnak-e ők valami élősdigomba nyomára. Linhart oda nyilatkozott, hogy a kórosan megduzzadt szövetben található szemcsék nem egyebek, mint sósavas mészből álló kristályhalmazok. Dr. Mágócsy-Dietz sem talált semmiféle élősdit, de érdemesnek tartotta a betegség okát tovább kutatni. Azért az összes

* Gustav Henschel, Die Kropfkrankheit der Eiche, erzeugt durch die Eichenfinne *Gongrophytes quercina* n. sp. (Centralblatt für das gesammte Forstwesen. 1882. p. 54—58.)

vizsgálati anyagot neki adtuk át és tőle várhatjuk a kérdés végleges megoldását.

Figyelemre méltó körülmény, hogy ez a betegség eddig még sehol sem észleltetett zárt erdőben, hanem mindig csak magánosan, vagy az erdő szélén álló fákon. Henschel végkimerüléshez közel álló talajú fiatal, igen gyér erdőben találta. Ez arra látszik mutatni, hogy a betegségre a termőhely fekvése is lényeges befolyással van.

A hozzánk beérkezett golyvás ágak részint kocsános tölgyről, részint cserfáról származtak.

TÁRGYMUTATÓ.

(A számok a lapszámokat jelentik.)

- Adimonia Capreae* L. 8.
Agelastica Alni L. 38.
Andricus curvator Hart. 8.
    > *fecundatrix* Hart. 8.
    > *inflator* Hart. 7.
Aphididae. 39.
Aphis Laburni. Kalt. 39.
Blastophagus piniperda L. 29.
Blennocampa nigrita Fabr. 7.
Bombycidae. 9.
Buprestidae. 23.
Cecidomyia circinans Gir. 17.
    > *fagi* Hart. 17.
    > *salicis* Schrk. 17.
Cecidomyiidae. 17.
Cerambycidae. 36.
Cerambyx cerdo L. 36.
    > *heros* Scop. 36.
    > *miles* Bon. 36.
Cheimatobia brumata L. 14.
Chermes Abietis L. 40.
Chilaspis Löwii Wachtl. 7.
Chlorophanus salicicola Germ. 26
Chrysomelidae. 37.
Cionus Fraxini De Geer. 27.
Cnethocampa processionea L. 12.
Coccidae. 41.
Coleoptera. 18.
Coraebus bifasciatus Oliv. 23.
Coriscium Brogniardellum Fabr.
    15.
Cryphalus asperatus Ratzb. 30.
Curculionidae. 24.
Cynipidae. 7.
Cynips Aries Gir. 8.
    > *conglomerata* Gir. 7.
    > *lignicola* Hart. 8.
Dioryctria abietella Zck. 16.
Diptera. 17.
Formicidae. 8.
Galeruca xanthomelaena Schrk.
    39.
Galerucella xanthomelaena
    Schrk. 39.
Gastropacha neustria L. 11.
Geometridae. 14.
Grapholitha strobilella L. 16.
Gryllotalpa vulgaris L. 42.
Hemiptera. 39.
Hibernia defoliaria Cl. 14.
Hormomyia Fagi Hart. 17.
Hylastes palliatus Gyll. 29.
Hylesinidae. 29.
Hylesinus Fraxini. Fabr. 29.
Hylobius Abietis L. 26.
    > *Pinastri* Gyll. 27.
Hymenoptera. 7.
Lachnus viminalis Boy. 39.
Lasiocampa potatoaria L. 12.
Lecanium Abietis Geoffr. 42.
    > *Coryli* L. 41.
    > *racemosum* Ratzb. 42.
    > *Robiniarum* Dougl. 42.
Lepidoptera. 8.
Lina Populi L. 37.
    > *Tremulae* F. 37.
Lochmaea Capreae L. 38.
Lytta vesicatoria L. 23

Melasoma Populi L. 37.
    > Tremulae F. 37.
Meloidae. 23.
Melolontha vulgaris L. 18.
Monochammus sartor Fabr. 37.
Myelophilus piniperda L. 29.
Neuroterus baccarum L. 8.
    > fumipennis Hart. 8.
    > tricolor Hart. 8.
Noctuidae. 14.
Ocneria dispar L. 9.
Orchestes Fagi L. 28.
Orthoptera. 42.
Otiorrhynchus Corvus Boh. 25.
    > irritans Herbst. 26.
    > niger Fabr. 24.
Phalera bucephala L. 14.
Phratora Vitellinae L. 37.
Phyllaphis Fagi L. 40.
Phyllobius argentatus L. 26.
Phylloocta Vitellinae L. 37.
Phyllopertha horticola L. 22.
Phylloxera corticalis Kalt. 41.
Pissodes Piceae Ill. 27.
    > Pini L. 27.
Pityophthorus chalcographus L. 33.
Pityophthorus micrographus L.
    30.
Polygraphus polygraphus L. 29.
    > pubescens F. 29.
Porthesia chrysorrhoea L. 9.
Pygaera bucephala L. 14.
Pyralididae. 16.
Retinia buoliana Schiff. 16.
    > resinella L. 16.
Rhizotrogus solstitialis L. 18.
Rhynchites Alni Müll. 28.
    > Betuleti Fabr. 28.
Rhynchitidae. 28.

Scarabaeidae. 18.
Sciapteron tabaniforme Rott. 9.
Sesia asiliformis Schiff. 9.
Smerinthus Populi L. 8.
Sphingidae. 8.
Stereonychus Fraxini De Geer.
    27.
Taenioecampa cruda Tr. 14.
Taenioecampa pulverulenta Esp.
    14.
Tenthredinidae. 7.
Tenthredo nigerrima Kl. 7.
Tetraneura Ulmi L. 40.
Tineidae. 15.
Tomicidae. 30.
Tomicus chalcographus L. 33.
    > curvidens Germ. 33.
    > sexdentatus Boern. 30.
    > stenographus Duft. 30.
    > typographus L. 30.
Tortricidae. 15.
Tortrix viridana L. 15.
Trypodendron domesticum L. 35.
    > lineatum Oliv. 35.
Vacuna dryophila Schr. 40.
Xyleborus dryographus Ratzeb.
    34.
Xyleborus monographus Fabr. 34.
Xyloterus domesticus L. 35.
    > lineatus Oliv. 35.

FÜGGELÉK.

Egerek. 45.
Nyulak.
Mókusok. 45.
Mátyások. 45.
A tölgy golyvásodása. 46.

